

μήριον ἔχομεν, ἐξ οὗ ὁρμώμενοι νὰ ὀρίσωμεν αὐτὸν ἀσφαλῶς καὶ μετὰ βεβαιότητος. Ἀναφέρεται μὲν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ Πλινίου (N. H. 35. 64), ὅτι ὁ Λύσιππος μεταξὺ τῶν ἄλλων αὐτοῦ ἔργων ἐποίησε καὶ Σάτυρον ἐν Ἀθήναις· ἀλλὰ τοῦτο καὶ μόνον, οὐδεμία δὲ ἄλλη πληροφορία οὔτε περὶ τῆς στάσεως τοῦ ἔργου, οὔτε περὶ τῆς τεχνοτροπίας αὐτοῦ. Δὲν δυνάμεθα λοιπὸν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ταύτης καὶ ἀνεπαρκοῦς τοῦ Πλινίου εἰδήσεως βασιζόμενοι νὰ ἀποδώσωμεν μετὰ θετικότητος τὸ πρωτότυπον εἰς αὐτὸν τὸν Λύσιππον· οὐχ ἦττον ὅμως οὐδένα λόγον ἔχομεν νὰ ἀποκλείσωμεν παντελῶς τὴν εἰκασίαν ταύ-

την. Διὸ δὲν εἶνε ἴσως ἀπίθανον, ὅτι ἐν τῷ Σατύρῳ τούτῳ κεκτῆμεθα ἀντίγραφον τοῦ ἐν Ἀθήναις Σατύρου τοῦ Λυσίππου.

Ταῦτα ἔκρινα διὰ βραχέων νὰ σημειώσω ἐπὶ τοῦ παρόντος περὶ τοῦ ἐξαιρέτου τούτου καλλιτεχνήματος οὐκ ἄγνοων, ὅτι πολλὰ ἐδύνατό τις νὰ γράψῃ περὶ αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὔτε ὁ χώρος οὔτε ὁ σκοπὸς τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἐπιτρέπουσι μακρὰ ἄρθρα, ἐπιφυλάσσομαι ἐν αἰσιωτέροις καιροῖς νὰ δημοσιεύσω ἀλλαχοῦ ἐκτενῆ περὶ αὐτοῦ πραγματείαν, εἴαν τις ἄλλος δὲν μὲ προλάβῃ.

Κ. Δ. ΜΥΛΩΝΑΣ.

ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΟΝ ΚΙΟΝΟΚΡΑΝΟΝ

ΕΚ ΤΗΣ ΘΟΛΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΥΚΛΕΙΤΟΥ

(Πίναξ 10).

Ἡ ἐν ἔτει 1882 καὶ 1883 ἀνακαλυφθεῖσα ἐν ταῖς ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαυρίᾳ ἀνασκαφαῖς θόλος τοῦ Πολυκλείτου ἐδημοσιεύθη μετὰ σχεδιασμάτων τοῦ Dörpfeld ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας τοῦ ἔτους 1883. Τὸ περιφερὲς τοῦτο οἰκοδόμημα εἶχε δύο σειρὰς κιόνων, μίαν ἐξωτερικὴν, ρυθμοῦ δωρικοῦ, καὶ μίαν ἐσωτερικὴν ἀποτελουμένην ἐκ δεκαῆξ κορινθιακῶν κιόνων. Τῶν κιόνων ὅμως τούτων δὲν εἶχεν εὐρεθῇ ἔως τότε ὁλόκληρον τὸ κιονόκρανον, ἀλλὰ μόνον τεμάχια, ἐφθαρμένα ἐν πολλοῖς καὶ οὐχὶ μείζονα τοῦ ἡμίσεος, ἐξ ὧν ὁρμώμενος ὁ Dörpfeld ἀναπαρέστησεν ὁλόκληρον τὸ κιονόκρανον (ἴδε Πρακτικά κτλ. τοῦ ἔτους 1883 Πίναξ Δ', ἀρ. 2). Μόνον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους εὐρέθη ὁλόκληρον καὶ κάλλιστα διατηρούμενον τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος κιονόκρανον, ὅπερ δημοσιεύομεν ἐν τῷ εἰς τὸ ἄρθρον τοῦτο προσαπτομένῳ ὑπ' ἀριθ. 10 Πίνακι (1).

(1) Τὰ ἐν τῷ Πίνακι τούτῳ σχεδιάσματα εἶνε τὰ ἑξῆς: Ἀρ. 1. κορμός τοῦ κιονοκράνου. — Ἀρ. 2. τομὴ αὐτοῦ. — Ἀρ. 3. πρόσοψις αὐτοῦ κάτωθεν. — Ἀρ. 4. ἀνθέμιον. — Ἀρ. 5. ἐλιξ. — Ἀρ. 6. φύλ-

Τὸ κιονόκρανον τοῦτο παραβάλλοντες πρὸς τὰ κατὰ τὰ πρότερον ἔτη εὐρεθέντα τεμάχια πειθόμεθα ὅτι εἶνε ἀναμφισβητήτως τὸ κιονόκρανον τῆς θόλου· δι' αὐτοῦ ἄρα γνωρίζομεν τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἀληθείᾳ αὐτοῦ μορφῇ τὸ τῆς θόλου κορινθιακὸν κιονόκρανον. Ἀλλ' ἐκ τῆς παραβολῆς αὐτοῦ πρὸς τὰ ρηθέντα τεμάχια συνάγομεν πρὸς τούτοις, ὅτι δὲν ἐγένετο χρῆσις αὐτοῦ ἐν τῷ οἰκοδομήματι, διότι ὁ ἄβαξ δὲν φέρει ἐπὶ τῆς ἀνω ἐπιφανείας, ἃς φέρουσι τὰ τεμάχια ὁπᾶς, αἵτινες ἐχρησίμευσαν εἰς τὴν διὰ γόμφων καὶ μολύβδου σύνδεσιν τοῦ κιονοκράνου μετὰ τοῦ ἐπιστυλίου (1). Ἐκ τούτου δὲ ἐδύνατό τις νὰ συμπεράνῃ, ὅτι ἕνεκα λάθους ἴσως ἐν ταῖς ἀναλογίαις ἢ ἕνεκα ἄλλου τινὸς ἐλαττώματος τὸ ὑπ' ἐξέτασιν κιονόκρανον ἀπεβλήθη ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος καὶ ἔμεινεν ἄχρηστον· ἀλλ' ἡ ὑπόθεσις αὕτη προσκρούει εἰς τὸν τρόπον καὶ τρόπον τῆς

λον ἐκ τῆς πρώτης σειρᾶς. — Ἀρ. 7. πρόσοψις τῆς ἐλικος κατὰ τὴν γραμμὴν ΑΒ.

(1) Διαφέρει πρὸς τούτοις τῶν τεμαχίων κατὰ τοῦτο, ὅτι αἱ πλάγλαι ἐπιφάνειαι τοῦ ἄβακος δὲν εἶνε ἐντελῶς ἐξεργασμέναι.

εύρέσεως αὐτοῦ, διότι δὲν εὐρέθη ἐρριμένον που οὐδ' ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου ἐδάφους, ἀλλ' εὐρέθη εἰς βάθος ἐνὸς μέτρου ὑπὸ τὸ ἀρχαῖον ἔδαφος, ἐν τῷ χώρῳ τῷ μετὰ τῆς θόλου καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, καθέτως κείμενον καὶ διὰ πλίνθων ἐπιμελῶς καθ' ἅπασαν αὐτοῦ τὴν ἐπιφάνειαν περιτετυλιγμένον. Εἶνε ἄρα κατὰ δὴλον ὅτι ἐτάφη ὑπὸ ἀνθρωπίνης χειρὸς καὶ περιετυλίχθη διὰ πλίνθων ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ κεῖται ἐκεῖ ἀβλαβὲς καὶ ἀσφαλές. Ποία δὲ ἡ ἐξηγήσις τοῦ παραδόξου τούτου φαινομένου, εἰνέ μοι πάντῃ ἀδύνατον. Μήπως τὸ προκείμενον κιονόκρανον ἦτο τὸ παρίδειγμα, καθ' ὃ κατεσκευάσθησαν τὰ λοιπὰ, καὶ ἐκ τούτου ἴσως εὐλαβείας ἕνεκα πρὸς τὸ ἐπιφανὲς οἰκοδόμημα καὶ τὸν ἀρχιτέκτονα αὐτοῦ ἔθαψαν αὐτὸ, ἵνα σώζηται διὰ παντός; Τὰ παραδείγματα ὁμοῦ κατεσκευάζοντο οὐχὶ ἐκ σκληροῦ λίθου, ἀλλ' ἐκ κηροῦ ἢ ἐξ ἄλλης μαλακῆς καὶ εὐκόλως ἐξεργαζομένης ὕλης.

Καὶ αὐταὶ μὲν αἱ περὶ τοῦ ὑπ' ἐξέτασιν κιονοκράνου εἰδήσεις, ἃς εἶχον νὰ ἀνακοινώσω τῷ ἀναγνώστῃ· ἀλλ' ἀνάγκη νὰ προσθέσω καὶ τὰ ἐξῆς:

Ἄν ἦτο βέβαιον ὅτι ἡ θόλος ὠκοδομήθη ὑπὸ Πολυκλείτου τοῦ ἐπιφανοῦς γλύπτου τῆς Ε' ἑκατονταετηρίδος, ἐδυνάμεθα νῦν νὰ εἰπώμεν ὅτι τὸ προκείμενον κιονόκρανον εἶνε τὸ ἀρχαιότατον τῶν σωζομένων ἡμῖν κορινθιακῶν κιονοκράνων· ἀλλὰ πρὸ πολλοῦ ἔχω ἤδη ὑποδηλώσει (Πρακτικὰ τῆς Ἀρχ. Ἑταιρίας τοῦ ἔτους 1883 σελ. 50) καὶ ἄλλοτε ἐκτενῶς θέλω ἀναπτύξει, ὅτι κατ' ἐμὴν γνώμην ὁ ἀρχιτέκτων τῆς τε θόλου καὶ τοῦ θεάτρου εἶνε πιθανῶς Πολύκλειτος ὁ νεώτερος, ὁ κατὰ τὸ

πρῶτον ἡμῖς τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος ἀκμάσας. Τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος, παραβάλλοντες τὸ ὑπ' ἐξέτασιν κιονόκρανον πρὸς τὸ ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Φιγαλίᾳ παρατηροῦμεν, ὅτι τὸ τελευταῖον τοῦτο, μίαν μόνον σειρὰν ἔχον φύλλων καὶ ἐκ τούτου ἱκανὸν μέρος τοῦ καλουμένου καλὰ θοῦ ἀκόσμητον, θὰ εἶνε ἀρχαιότερον τοῦ ἡμετέρου καὶ οἶονεῖ ἡ πρώτη μορφή τοῦ κορινθιακοῦ κιονοκράνου, διότι οἶανδ' ἂν καὶ ἂν παραδεχθῶμεν τὴν ἀρχὴν καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀναπτύξεως τοῦ κορινθιακοῦ κιονοκράνου, μίαν σειρὰν φύλλων θὰ εἶχεν αὐτὸ κατ' ἀρχάς, τῆς δευτέρας σειρᾶς προστεθείσης ὥστε πρῶτον πρὸς μείζονα καλλωπισμὸν (1). Τὸ προκείμενον ὁμοῦς δύο σειρὰς ἔχον φύλλων δεικνύει τὴν δευτέραν περίοδον τῆς ἀναπτύξεως τοῦ κορινθιακοῦ κιονοκράνου, ἐν ᾗ ἐξ ἄλλου τὸ ἀπλοῦν τῆς μορφῆς αὐτοῦ ἀποτελεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ τοῦ μνημείου τοῦ Λυσικράτους, ἐν ᾗ τὸ κορινθιακὸν κιονόκρανον ἀναφαίνεται ἐν ἄκρᾳ ἀναπτύξει καὶ τελειότητι.

Κατὰ ταῦτα ἄρα τὸ ὑπ' ἐξέτασιν κιονόκρανον, ὅπερ ἄλλως μεγίστην ἔχει ὁμοιότητα πρὸς τὸ ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Μιλήτῳ, ἵσταται μετὰ τῷ ἐκ τῆς Φιγαλίας καὶ τοῦ ἐκ τοῦ μνημείου τοῦ Λυσικράτους, κατ' ἀκολουθίαν προέρχεται πιθανῶς ἐκ τῶν χρόνων τοῦ πρώτου ἡμίσεος τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος. Προστίθεται ἄρα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς λόγος, ὑπὲρ ἧς ἀνωτέρω ἐξήνεγκον εἰκασίας, ὅτι ἀρχιτέκτων τῆς θόλου ἦτο Πολύκλειτος οὐχὶ ὁ ἀρχαιότερος, ἀλλ' ὁ νεώτερος.

Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ.

ΑΡΧΑΪΚΟΝ ΑΕΤΩΜΑ ΕΚ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ

(Ὅρα τὴν ἀρχὴν τοῦ ἄρθρου τούτου ἐν τῇ Ἀρχ. Ἑφημ. τοῦ 1884 σ. 147 ὅς καὶ τὸν οἰκτεῖον πλῆγμα ὑπ' ἀρ. 7).

Β'. Η ΠΑΡΑΣΤΑΣΙΣ

Ὁ κατὰ τῆς Ὑδρας ἄθλος τοῦ Ἡρακλέους εἶνε ἐκ τῶν ἔργων τοῦ ἥρωος τούτου, ἅπερ ἐξ ἀρχῆς ἢ τε ποίησις καὶ αἱ τέχναι καθ' ὁμοῖον τρόπον παρέρστησαν. Κατὰ τὸν Ἡσίοδον (Θεογον. 313 κ. ἐξ.) ἡ Ὑδρα εἶνε θυγάτηρ τῆς Ἐχιδνῆς ἐκ τοῦ Τυφάω-

νος, ἀνατραφεῖσα πρὸς ὄλεθρον τοῦ Ἡρακλέους ὑπὸ τῆς ἐχθρᾶς αὐτῇ Ἡρας.

(1) Τοιαύτη θὰ ἦτο ἡ φυσικὴ πορεία τοῦ κιονοκράνου τούτου ἐν τῇ ἀναπτύξει αὐτοῦ· ἀλλ' ἐννοεῖται ὅτι πρὸς διάκρισιν τῆς φυσικῆς ταύτης πορείας αὐτοῦ δὲν πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰ μεταγενέστερα κιονόκρανα, ἐν οἷς εἶχε παύσει πλέον ἡ ἀνάπτυξις καὶ ἐπεκράτει ἡ σύγχυσις τῶν μορφῶν.

ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΟΝ ΚΙΟΝΟΚΡΑΝΟΝ